

**Wymagania edukacyjne z przedmiotu wiedza o społeczeństwie w zakresie rozszerzonym
dla klasy pierwszej liceum ogólnokształcącego.**

Rok szkolny 2020/2021

Opracowała: Joanna Skonieczna

Dział	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Człowiek w społeczeństwie	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady ról społecznych; w tym ról społecznych, które pełni; - podaje przykłady potrzeb człowieka; - podaje przykłady grup społecznych; w tym grup społecznych, do których przynależy; - wymienia podstawowe elementy definiujące osobowość człowieka; - podaje przykłady czynników wpływających na zachowanie człowieka; - rozpoznaje podstawowe sposoby perswazji; - podaje przykłady postaw pozytywnych i negatywnych społecznie; - wymienia wartości ważne w swoim życiu; - podaje przykłady norm społecznych; - dostrzega różne postawy wobec norm społecznych; - odróżnia pojęcia: wartości, światopogląd, styl życia; - wymienia podstawowe 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje przykłady postaw i zachowań charakterystycznych dla wybranych ról społecznych, np. rodzica, ucznia; - wyjaśnia pojęcie: status społeczny; - podaje przykłady potrzeb człowieka wyższego i niższego rzędu; - rozpoznaje podstawowe formy życia społecznego: grupa społeczna, zbiorowość, społeczność, społeczeństwo; - podaje przykłady instytucji społecznych; - rozpoznaje podstawowe rodzaje grup społecznych; - wymienia podstawowe koncepcje osobowości; - wymienia czynniki wpływające na osobowość, zachowanie i postawy człowieka; - wymienia podstawowe rodzaje inteligencji; - wskazuje różnice pomiędzy manipulacją a perswazją; - rozpoznaje przykłady postaw konformistycznych; - odczytuje z prostych źródeł informacji [tekst narracyjny i 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - porównuje postawy i zachowania charakterystyczne dla poszczególnych ról społecznych; - rozpoznaje konflikty wynikające z pełnienia różnych ról społecznych; - podaje przykłady konsekwencji konfliktu ról społecznych; - przedstawia sposoby zapobiegania powstawaniu konfliktu ról społecznych; - porównuje pojęcia: <i>status przypisany</i> i <i>status osiągnany</i>; - wymienia czynniki mające wpływ na <i>status osiągnany</i> człowieka; - wymienia kryteria klasyfikacji grup społecznych; - porównuje rodzaje więzi łączących ludzi tworzących różne grupy społeczne; - wymienia czynniki sprzyjające spójności grup społecznych; - podaje sposoby zaspokajania potrzeb człowieka; - wymienia konsekwencje braku zaspokojenia podstawowych potrzeb człowieka; - porównuje cechy różnych form życia społecznego; - przedstawia różnice pomiędzy 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia mechanizmy powstawania konfliktu ról społecznych; - wyjaśnia konsekwencje wynikające z konfliktu ról społecznych; - dostrzega zmienność i ciągłość w postrzeganiu ról społecznych; - ocenia [z różnych perspektyw] sposoby zapobiegania powstawaniu konfliktu ról społecznych; - wymienia problemy związane z klasyfikacją grup społecznych; - analizuje konsekwencje braku zaspokojenia podstawowych potrzeb człowieka z różnych perspektyw: np. jednostki i społeczeństwa; polityki i kultury; - na wybranych przykładach analizuje wpływ różnorodnych czynników na spójność grup społecznych; - porównuje różne koncepcje osobowości; - wyjaśnia, z czego wynikają różnice w klasyfikowaniu osobowości; - analizuje pozytywne i negatywne aspekty oddziaływania emocji na 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawia i porównuje różne teorie klasyfikacji potrzeb człowieka; - samodzielnie opracowuje i analizuje ankiety dotyczące, np. funkcjonowania człowieka w różnych formach życia społecznego, poziomu zaspokojenia podstawowych potrzeb człowieka i konsekwencji z tym związanych, - dokonuje krytycznej analizy wybranych technik panowania nad emocjami, - przygotowuje i przeprowadza debatę dotyczącą, np. kryzysu wartości we współczesnym świecie; - przygotowuje i

	<p>elementy pojęcia socjalizacja;</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje przykłady działań/sytuacje sprzyjające procesowi socjalizacji; - podaje przykłady osób i instytucji mających wpływ na proces socjalizacji; - podaje przykłady zadań wykonywanych przez rodzinę; - podaje przykłady praw i obowiązków poszczególnych członków rodziny; - podaje przykłady problemów związanych z funkcjonowaniem rodziny we współczesnej Polsce; - rozpoznaje postawy tolerancji i nietolerancji; - podaje przykłady stereotypów; - podaje przykłady funkcjonujących w społeczeństwie polskim podziałów na swoich i obcych; - podaje przykłady komunikatów werbalnych i niewerbalnych; - rozpoznaje nadawcę i odbiorcę komunikatu; - rozpoznaje przykłady konfliktów społecznych; - wymienia podstawowe sposoby rozwiązywania sporów. 	<p>normatywny, wykres, tabela, plakat] wartości afirmowane w polskim społeczeństwie;</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje postawę hedonistyczną i eudajmonistyczną; - wymienia czynniki wpływające na światopogląd i styl życia ; - wymienia podstawowe rodzaje norm społecznych; - wymienia podstawowe skutki łamania norm społecznych; - wymienia podstawowe formy kontroli społecznej; - rozpoznaje przykłady sankcji społecznych; - rozpoznaje podstawowe postawy wobec łamania norm społecznych: aprobata, konformizm, nonkonformizm; - wyjaśnia pojęcie: człowiek jest istotą społeczną; - odróżnia socjalizację pierwotną od socjalizacji wtórnej; - wymienia osoby i instytucje mające wpływ na socjalizację pierwotną i wtórną; - wyjaśnia pojęcie: resocjalizacja; - wymienia cechy rodziny jako grupy społecznej; - wymienia funkcje rodziny i podaje przykłady ich realizacji; - rozpoznaje różne typy rodzin funkcjonujące we współczesnym społeczeństwie polskim; - rozróżnia pojęcia: patriarchy i matriarchy; monogamia i poligamia; - wymienia podstawowe problemy funkcjonowania 	<p>pojęciami: osobowość, temperament i charakter;</p> <ul style="list-style-type: none"> - porównuje różne rodzaje inteligencji; - wymienia twórców i założenia klasycznych koncepcji osobowości; - rozpoznaje działania ludzi wynikające z emocji i racjonalności; - przedstawia pozytywne i negatywne aspekty postawy konformistycznej; - wymienia czynniki podnoszące skuteczność perswazji; - rozpoznaje techniki perswazji i manipulacji w wybranych przekazach publicystycznych; - porównuje, na podstawie źródeł, wartości afirmowane w społeczeństwie polskim i wybranych społeczeństwach europejskich; - porównuje, na podstawie źródeł, wartości afirmowane w różnych grupach/ warstwach społeczeństwa polskiego; - porównuje postawę hedonistyczną i eudajmonistyczną; - wyjaśnia pojęcie: pluralizm wartości; - na podstawie różnorodnych źródeł rozpoznaje rodzaje norm społecznych; - analizuje wybrane sytuacje dotyczące przestrzegania norm społecznych [przyczyny łamania norm społecznych, przejawy, skutki, rodzaje sankcji społecznych]; - przedstawia wady i zalety różnorodnych postaw wobec norm 	<p>zachowanie człowieka;</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia [z różnych perspektyw] wybrane zachowania i postawy; - analizuje skuteczność technik perswazji i manipulacji w wybranych przekazach publicystycznych; - analizuje, na wybranych przykładach, funkcjonowanie norm społecznych pod kątem ciągłości i zmienności; - porównuje i ocenia , z różnych perspektyw, stosowane w społeczeństwie polskim sankcje społeczne [np. skuteczności, etyczności, afirmacji społecznej]; - analizuje wybrane przykłady postaw wobec norm społecznych [przyczyny, skutki, wady, zalety]; - wyjaśnia znaczenie pluralizmu wartości dla funkcjonowania społeczeństwa demokratycznego i przedstawia problemy wynikające ze stosowania tej zasady; - analizuje, ocenia, prezentuje własne stanowisko wobec problemu kryzysu wartości we współczesnym świecie; - przedstawia zależności pomiędzy procesem socjalizacji a poszczególnymi fazami rozwojowymi dziecka; - wymienia zjawiska cywilizacyjne mające wpływ na proces socjalizacji we współczesnym społeczeństwie polskim/europejskim; - porównuje procesy socjalizacyjne w różnych typach społeczeństw, np. społeczeństwie tradycyjnym i 	<p>przeprowadza debatę dotyczącą, np. problemu kryzysu współczesnej rodziny;</p> <p>☐</p> <p>przygotowuje i przeprowadza, np. na terenie szkoły, kampanię społeczną na rzecz przeciwdziałania wybranym, negatywnym postawom wobec innych;</p>
--	--	---	---	---	---

		<p>rodziny we współczesnej Polsce;</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia różnicę pomiędzy pojęciami: tolerancja i akceptacja; - rozpoznaje przykłady alienacji; - wymienia podstawowe przyczyny i skutki funkcjonujących w społeczeństwie podziałów na swoich i obcych; - podaje podstawowe przyczyny i skutki nietolerancji; - podaje przykłady zachowań świadczących o nietolerancji; - rozpoznaje zachowania wynikające z negatywnych postaw wobec innych; - wymienia sposoby przeciwdziałania negatywnym postawom społecznym; - wymienia cechy prawidłowo skonstruowanego komunikatu; - wymienia czynniki utrudniające prawidłowe komunikowanie się; - wymienia sposoby przekazywania komunikatów niewerbalnych; - rozpoznaje podstawowe postawy wobec konfliktu; - wskazuje podstawowe różnice pomiędzy negocjacjami, mediacją i arbitrażem; - wymienia cechy, które powinien posiadać mediator i arbiter; - podaje przykłady komunikatów/zwrotów asertywnych; - wymienia podstawowe zasady autoprezentacji. 	<p>społecznych;</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie procesu socjalizacji dla prawidłowego funkcjonowania człowieka w społeczeństwie; - porównuje socjalizację pierwotną i socjalizację wtórną; - omawia rolę rodziny w procesie socjalizacji; - analizuje przepisy Konstytucji RP w odniesieniu do procesu socjalizacji pierwotnej; - na wybranych przykładach wyjaśnia znaczenie pojęcia: socjalizacja odwrócona; podaje jego przyczyny; - przedstawia instytucje i mechanizmy sprzyjające procesowi socjalizacji; - omawia zasady zawierania małżeństwa w prawie polskim; - analizuje przepisy Konstytucji RP w odniesieniu do rodziny; - porównuje różne typy rodzin funkcjonujące we współczesnym społeczeństwie polskim; - wyjaśnia pojęcia i podaje przykłady: patriarchy i matriarchy; monogamia i poligamia; rodzina matrylinearna i patrylinearna; - wymienia cechy rodziny tradycyjnej; - wyjaśnia różnicę pomiędzy pojęciami: tolerancja i akceptacja a afirmacja; - analizuje przepisy Konstytucji RP odnoszące się do postawy tolerancji; - wyjaśnia, na czym polega 	<p>postindustrialnym;</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawia wpływ procesów cywilizacyjnych na funkcjonowanie rodzin we współczesnym świecie (np. eurosieroctwo); - przedstawia pozytywne i negatywne aspekty odchodzenia od tradycyjnego modelu funkcjonowania rodziny; - analizuje wybrane problemy funkcjonowania rodziny we współczesnej Polsce; ☒ ocenia, z różnych perspektyw, wybrane kampanie społeczne dotyczące przeciwdziałania negatywnym postawom społecznym; ☒ analizuje przykłady negatywnych postaw wobec innych, stygmatyzacji i stereotypizacji występujących w społeczeństwie polskim [przyczyny, przejawy, skutki]; ☒ buduje argumenty i kontrargumenty w sporach dotyczących tolerancji; ☒ analizuje formy komunikatów niewerbalnych w wybranych przekazach medialnych; ☒ na wybranych przykładach analizuje czynniki sprzyjające i utrudniające komunikację [symulacje; przekazy medialne]; ☒ porównuje i ocenia różne taktyki autoprezentacji; ☒ przedstawia pozytywne i negatywne aspekty różnych sposobów rozwiązywania konfliktów; 	
--	--	--	---	--	--

			<p>alienacja;</p> <ul style="list-style-type: none"> - uzasadnia konieczność przeciwdziałania stygmatyzacji i stereotypizacji; - wyjaśnia różnicę pomiędzy pojęciami: stygmatyzacja i stereotypizacja; - wymienia przyczyny i skutki negatywnych postaw wobec innych; - wyjaśnia przyczyny i skutki alienacji; - wyjaśnia znaczenie komunikatów niewerbalnych; - podaje sposoby ograniczania czynników utrudniających prawidłowe komunikowanie się; - porównuje [wskazuje pozytywne i negatywne aspekty] różne postawy wobec konfliktu; - uzasadnia konieczność postawy asertywnej; - stosuje zasady prawidłowej autoprezentacji; - wymienia etapy procesu decyzyjnego. 	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnia dobór sposobu rozwiązywania konfliktu w zależności od rodzaju/cech konfliktu i uczestniczących w nim stron. 	
<p>Kulturowa różnorodność społeczeństwa</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady różnych typów społeczeństw; - wymienia cechy współczesnego społeczeństwa [otwarte, informacyjne, konsumpcyjne, masowe]; - wyjaśnia potoczne znaczenie pojęcia kultura; - wymienia podstawowe rodzaje kultur; - rozpoznaje elementy polskiej kultury 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia podstawowe cechy różnych typów społeczeństw; - rozpoznaje podstawowe typy społeczeństw; - rozpoznaje cechy współczesnego społeczeństwa postindustrialnego [otwarte, informacyjne, konsumpcyjne, masowe]; -wymienia cechy tradycyjnej społeczności wiejskiej; - podaje przykłady różnych definicji pojęcia kultura; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> -porównuje różne typy społeczeństw; -podaje przykłady wybranych współczesnych społeczeństw, - wyjaśnia istotę cech współczesnego społeczeństwa [otwarte, informacyjne, konsumpcyjne, masowe]; - wymienia zjawiska cywilizacyjne mające wpływ na cechy współczesnego społeczeństwa postindustrialnego; - porównuje różne definicje pojęcia 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - gromadzi, prezentuje i analizuje informacje na temat wybranych współczesnych społeczeństw, - przedstawia szanse, zagrożenia i wyzwania stojące przed współczesnym społeczeństwem postindustrialnym; - buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat współczesnego społeczeństwa postindustrialnego, - porównuje różne definicje pojęcia kultura; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przygotowuje i przeprowadza debatę dotyczącą szans, zagrożeń i wyzwań stojących przed współczesnymi społeczeństwami postindustrialnymi; - przygotowuje i przeprowadza na terenie szkoły [lub innej społeczności

	<p>narodowej;</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia podstawowe czynniki różnicujące kultury [np. język, religia, obyczaje]; - wymienia podstawowe czynniki sprzyjające powstawaniu społeczeństw wielokulturowych we współczesnym świecie; - wymienia podstawowe problemy wynikające z rosnącego zróżnicowania kulturowego współczesnej Europy; - podaje podstawowe cechy kultury masowej; - wymienia współczesne sposoby rozpowszechniania kultury masowej; - określa identyfikację religijną większości społeczeństwa polskiego; - podaje nazwy religii dominujących w Europie; - podaje podstawowe cechy religijności społeczeństwa polskiego i społeczeństw zachodnich; - wymienia podstawowe problemy dotyczące religijności społeczeństw zachodnich, np. sekularyzacja; - rozpoznaje elementy tradycyjnej obrzędowości dorocznej w polskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia czynniki/sposoby upowszechniania wzorców kulturowych; - wymienia czynniki sprzyjające zmianom kulturowym; - wymienia elementy charakterystyczne dla polskiej kultury narodowej; - podaje podstawową różnicę pomiędzy kulturami indywidualistycznymi a kulturami kolektywistycznymi; - podaje przykłady społeczeństw indywidualistycznych i kolektywistycznych we współczesnym świecie; - wyjaśnia, na czym polega zjawisko szoku kulturowego; - wymienia podstawowe typy relacji pomiędzy kulturami [wymiana kulturowa, integracja, separacja]; - podaje podstawową różnicę pomiędzy etnocentryzmem a relatywizmem kulturowym; - podaje przykłady deformacji w postrzeganiu innych kultur; - rozpoznaje przykłady kultury masowej i kultury wysokiej; - podaje przykłady pozytywnej i negatywnej roli internetu dla rozwoju i upowszechniania twórczości artystycznej; - rozróżnia pojęcia: <i>religia</i>, <i>religijność</i>, <i>wiara</i>; - wymienia główne religie współczesnego świata; - wymienia formy organizacji religijnych; - wyjaśnia pojęcie: <i>ateizm</i>; 	<p>kultura;</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia pojęcie krąg kulturowy; - wymienia elementy charakterystyczne dla europejskiego kręgu kulturowego; - przedstawia rolę kultury w kształtowaniu świadomości narodowej; - analizuje przepisy Konstytucji RP w odniesieniu do kultury, kultury narodowej i twórczości artystycznej; - porównuje społeczeństwa indywidualistyczne i kolektywistyczne; - wyjaśnia z czego wynika zjawisko szoku kulturowego; - wymienia czynniki utrudniające prawidłowe relacje pomiędzy kulturami; - rozpoznaje postawy etnocentryzmu i relatywizmu kulturowego; - na podstawie tekstu publicystycznego analizuje problem deformacji w postrzeganiu innych kultur [przyczyny, przejawy, skutki]; - podaje pozytywne i negatywne aspekty funkcjonowania kultury masowej; - porównuje cechy kultury masowej i kultury wysokiej; - wyjaśnia na czym polega proces homogenizacji form kultury; - wyjaśnia, na czym polegają zmiany zachodzą w kulturze masowej w związku z upowszechnieniem się internetu; - wyjaśnia pojęcie przemysł kulturalny; 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia pojęcie krąg kulturowy; - wymienia elementy charakterystyczne dla europejskiego kręgu kulturowego; - przedstawia rolę kultury w kształtowaniu świadomości narodowej; - analizuje przepisy Konstytucji RP w odniesieniu do kultury, kultury narodowej i twórczości artystycznej; - analizuje przyczyny kształtowania społeczeństw indywidualistycznych i kolektywistycznych; - porównuje postawę etnocentryczną z relatywizmem kulturowym; - podaje przykłady indywidualizmu i kolektywizmu w kulturze europejskiej; - analizuje wielokulturowe korzenie kultury polskiej odwołując się do tradycji I i II Rzeczypospolitej; - buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat multikulturalizmu; - na wybranych przykładach analizuje wartości i wzory propagowane przez kulturę masową; - buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat: społecznej roli kultury masowej; roli internetu w rozwoju i upowszechnianiu twórczości artystycznej; - rola kultury masowej w upowszechnianiu polskich wartości, wzorów i postaw.; 	<p>lokalnej]</p> <ul style="list-style-type: none"> przedsięwzięcie propagujące kulturę regionalną lub narodową; - przygotowuje i przeprowadza debatę dotyczącą, np. <ul style="list-style-type: none"> - indywidualizmu i kolektywizmu w kulturze europejskiej; - szans i zagrożeń wynikających z rosnącego zróżnicowania kulturowego Europy; - przygotowuje ankietę, oraz wizualizuje i analizuje jej wyniki, dotyczącą, np. poglądów rówieśników na temat oddziaływania kultury masowej na ich postawy, wartości, zachowania; - przygotowuje ankietę, oraz wizualizuje i analizuje jej wyniki, dotyczącą, np. <ul style="list-style-type: none"> - poglądów rówieśników na temat współczesnych subkultur;
--	--	---	--	--	---

	<p>kulturze współczesnej;</p> <ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady subkultur młodzieżowych w Polsce; - podaje przykłady elementów decydujących o odrębności danej subkultury; - podaje przykłady współczesnych sporów światopoglądowych; - określa swoje stanowisko wobec wybranych sporów światopoglądowych. 	<ul style="list-style-type: none"> - określa rolę religii w społeczeństwie; - rozpoznaje podstawowe problemy dotyczące religijności społeczeństw zachodnich, np. sekularyzacja, prywatyzacja religii; - wymienia główne elementy obrzędowości dorocznej w polskiej kulturze współczesnej; - podaje przykłady obrzędów przejścia w życiu współczesnych ludzi; - wymienia główne subkultury młodzieżowe w Polsce; - wymienia przyczyny przystępowania młodych ludzi do subkultur; - wymienia elementy decydujące o odrębności danej subkultury; - charakteryzuje wybraną subkulturę młodzieżową; - wyjaśnia znaczenie pojęcia: <i>subkultura</i>; - wymienia podmioty uczestniczące w sporach światopoglądowych; - wskazuje istotę wybranych sporów światopoglądowych; - określa poglądy poszczególnych podmiotów w wybranych sporach światopoglądowych. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia pojęcia: <i>religia, religijność, wiara</i>; - wyjaśnia pojęcie: <i>agnostyk</i>; - analizuje przepisy Konstytucji RP odnoszące się do stosunków wyznaniowych w Polsce; - wymienia największe wspólnoty wyznaniowe w Polsce; - dostrzega zmienność i ciągłość w identyfikacji religijnej społeczeństw zachodnich; - omawia zmiany zachodzące w religijności społeczeństwa polskiego; - porównuje religijność społeczeństwa polskiego i zachodnich; - omawia główne elementy obrzędowości dorocznej charakterystyczne dla swojego regionu; - wyjaśnia pojęcia: <i>sekularyzacja i prywatyzacja religii</i>; - określa religijny i pozareligijny aspekt obrzędów przejścia. - omawia podstawowe rodzaje subkultur; - wymienia pozytywne i negatywne aspekty funkcjonowania subkultur młodzieżowych; - rozpoznaje najważniejsze subkultury młodzieżowe w Polsce dawniej i dzisiaj; - analizuje słabe i mocne strony wizji rzeczywistości wybranej subkultury; - analizuje przepisy Konstytucji RP odnoszące się do swobody wyrażania swoich poglądów; - omawia istotę toczących się w 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia mapę religijną współczesnego świata; - omawia przyczyny i skutki zmian zachodzących w religijności, w tym w identyfikacji religijnej, społeczeństwa polskiego i społeczeństw zachodnich; - analizuje, z różnych perspektyw, rolę rytuałów, obrzędów i tradycji w życiu w życiu współczesnego człowieka; - porównuje współczesne subkultury; - porównuje cechy współczesnych subkultur i subkultur charakterystycznych dla pokolenia rodziców i dziadków; - buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat: zmierzchu ery subkultur; społecznej roli subkultur młodzieżowych; - analizuje główne spory światopoglądowe w Polsce [przyczyny, przebieg, konsekwencje, zmienność postaw]; - analizuje i prezentuje aktywność wybranych podmiotów, zaangażowanych w toczące się w Polsce spory światopoglądowe. 	<ul style="list-style-type: none"> - roli, jaką odegrały subkultury w życiu poprzedniego pokolenia [nauczycieli / rodziców / dziadków]; - przygotowuje film, lub inną formę publikacji, dotyczącą jednego z toczących się współcześnie sporów światopoglądowych.
--	--	--	--	---	--

			<p>Polsce sporów światopoglądowych;</p> <ul style="list-style-type: none"> - określa rolę poszczególnych podmiotów, w tym mediów i instytucji eksperckich, w sporach światopoglądowych; - buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat wybranych sporów światopoglądowych; - wyjaśnia, czym są i jaką odgrywają rolę tzw. think tanki. 		
Funkcjonowanie społeczeństwa	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia podstawowe kryteria różnicujące ludzi / określające ich pozycję społeczną; - podaje przykłady ruchliwości społecznej we współczesnym świecie, w tym w Polsce; - wymienia podstawowe różnice pomiędzy stratyfikacją społeczeństwa polskiego w okresie PRL-u i współcześnie; - podaje przykłady kategorii społeczno-zawodowych we współczesnej Polsce; - podaje przykłady różnych postaw wobec transformacji ustrojowej w Polsce; - podaje przykłady nierówności we współczesnych społeczeństwach, w tym w społeczeństwie polskim; - podaje przykłady 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje przykłady ruchliwości pionowej i poziomej; - rozpoznaje przykłady degradacji i awansu społecznego; - wymienia podstawowe kryteria stratyfikacji społecznej; - odróżnia warstwę społeczną od klasy społecznej; - wyjaśnia pojęcia: stratyfikacja społeczna i migracja; - wymienia cechy charakterystyczne homo sovieticus; - wymienia główne zmiany, które nastąpiły w Polsce po upadku komunizmu; - wymienia główne konsekwencje społeczne transformacji ustrojowej w Polsce; - przedstawia typowe formy przystosowania się do zmiany systemowej; - wyjaśnia pojęcie: adaptacja społeczna; - wymienia podstawowe warstwy / kategorie społeczno-zawodowe współczesnego społeczeństwa polskiego; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - określa przyczyny i konsekwencje ruchliwości pionowej i poziomej we współczesnym świecie, w tym w Polsce; - określa źródła degradacji i awansu społecznego; - porównuje pojęcia: warstwa i klasa społeczna; - omawia poglądy Karola Marksa i Maxa Webera dotyczące stratyfikacji; - wyjaśnia społeczne znaczenie klasy średniej; - wyjaśnia różnicę pomiędzy otwartym i zamkniętym typem stratyfikacji społecznej; - wyjaśnia przyczyny i konsekwencje [społeczno-ekonomiczne, kulturowe i polityczne] postaw i zachowań charakterystycznych dla homo sovieticus; - porównuje sytuację społeczno-ekonomiczną i polityczną w Polsce w okresie komunizmu i po jego upadku; - charakteryzuje podstawowe warstwy / kategorie społeczno- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia zależności pomiędzy współczesnymi zjawiskami cywilizacyjnymi, a zmianami zachodzącymi w strukturze społeczeństw zachodnich; - porównuje poglądy Karola Marksa i Maxa Webera dotyczące stratyfikacji; - analizuje charakter i dynamikę zmian zachodzących w społeczeństwie polskim; w tym w poszczególnych warstwach i klasach społecznych, po 1989 r. - buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat, np.: roli inteligencji we współczesnym społeczeństwie polskim, oceny przebiegu i skutków transformacji ustrojowej w Polsce; - porównuje zamiany zachodzące w społeczeństwie polskim po upadku komunizmu z procesem zmian zachodzących w innym społeczeństwie postkomunistycznym; - porównuje wybrane konflikty społeczno-ekonomiczne 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opracowuje prezentację, w której przedstawia strukturę wybranego społeczeństwa zachodniego, w tym charakter i dynamikę zachodzących w nim zmian; - przygotowuje i przeprowadza, np. na terenie szkoły, kampanię społeczną na rzecz zmniejszenia nierówności społecznych lub przeciwności społecznego; - przygotowuje i przeprowadza debatę na temat, np. – kryzysu migracyjnego we współczesnej Europie; - postaw społeczeństwa

	<p>konfliktów społeczno-ekonomicznych na świecie;</p> <ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady wykluczenia społecznego; - podaje przykłady działań na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, bezrobociu, ubóstwu; - rozpoznaje zjawisko bezrobocia; - podaje przykłady ubezpieczeń społecznych w Polsce; - rozpoznaje zjawisko migracji; - wymienia główne przyczyny migracji we współczesnym świecie; - wymienia podstawowe przyczyny i skutki zjawiska migracji. 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia podstawowe cechy inteligencji jako warstwy społecznej; - wymienia kryteria/wymiary nierówności społecznych; - charakteryzuje typowy konflikt społeczno-ekonomiczny [przyczyny, przejawy, skutki]; =- wymienia przyczyny i skutki nierówności społecznych; - podaje przykłady działań państwa na rzecz ograniczenia nierówności społecznych; - wyjaśnia na czym polega zjawisko wykluczenia społecznego; - wymienia typowe przejawy / formy wykluczenia; - identyfikuje grupy społeczne szczególnie narażone na wykluczenie; - wymienia podmioty zobowiązane do prowadzenia walki z wykluczeniem społecznym; - wymienia instrumenty aktywnej polityki społecznej; - podaje główne przyczyny i skutki bezrobocia i ubóstwa; - wymienia główne zadania systemu ubezpieczeń społecznych; - podaje przykłady zadań wykonywanych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych; - wymienia rodzaje ubezpieczeń społecznych w Polsce; - prawidłowo posługuje się pojęciami: migracja, emigracja, imigracja; 	<p>zawodowe współczesnego społeczeństwa polskiego;</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawia zjawisko dyferencjacji inteligencji polskiej po 1989 r; - na podstawie tekstu publicystycznego przedstawia niekonwencjonalne formy przystosowania się do zmiany systemowej; - wyjaśnia pojęcie: nomenklatura partyjna; - analizuje wyniki pomiaru poziomu nierówności w społeczeństwie – wskaźnik Giniego; - porównuje skalę nierówności społecznych w Polsce i innych państwach europejskich; - wyjaśnia pojęcie: społeczeństwo bezklasowe; - charakteryzuje działania państwa polskiego na rzecz ograniczenia nierówności społecznych; - podaje przyczyny i skutki wykluczenia społecznego; - charakteryzuje wybrane działania na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu; - wymienia główne typy bezrobocia; - wymienia przyczyny i skutki bezrobocia wśród osób młodych; - charakteryzuje formy zwalczania bezrobocia; - klasyfikuje zjawisko ubóstwa; - wymienia główne zadania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych; - charakteryzuje poszczególne rodzaje ubezpieczeń społecznych w Polsce; 	<p>[przyczyny, przejawy, skutki];</p> <ul style="list-style-type: none"> - buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat pozytywnych i negatywnych aspektów nierówności społecznych; - dokonuje krytycznej analizy wybranych działań państwa polskiego na rzecz ograniczenia nierówności społecznych; - dokonuje krytycznej analizy wybranych działań na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu; - analizuje zjawisko bezrobocia i ubóstwa w Polsce po 1989 roku [skala, rodzaj, zasięg społeczny i geograficzny, dynamika]; - dokonuje krytycznej analizy funkcjonowania systemu ubezpieczeń społecznych w Polsce; - analizuje zjawisko migracji w Polsce po 1989 roku; - charakteryzuje główne szlaki migracyjne na świecie; - buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat kryzysu migracyjnego we współczesnej Europie. 	<p>polskiego wobec migrantów, w tym uchodźców;</p> <ul style="list-style-type: none"> - polityki państwa polskiego wobec kryzysu migracyjnego we współczesnej Europie.
--	---	--	---	--	---

		<ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady szans i zagrożeń wynikających ze zjawiska migracji; - wymienia główne przyczyny i przejawy kryzysu migracyjnego we współczesnej Europie; - wyjaśnia pojęcia: uchodźca i deportacja. 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje zależności pomiędzy procesami ekonomicznymi, politycznymi i kulturowymi zachodzącymi we współczesnym świecie a zjawiskiem migracji; - analizuje zjawisko migracji z perspektywy społeczeństw przyjmujących i regionów wysyłających; - charakteryzuje specyfikę sytuacji uchodźców; - analizuje przepisy Konstytucji RP odnoszące się do migrantów, w tym uchodźców; - charakteryzuje główne grupy migrantów we współczesnej Polsce. 		
Naród i mniejszości narodowe	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia podstawowe cechy narodu [koncepcja etniczno-kulturowa]; - określa własną tożsamość narodową; - podaje przykłady czynników ułatwiających kształtowanie i utrwalanie tożsamości narodowej; - podaje przykłady mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce; - wymienia główne cechy wybranych grup mniejszościowych w Polsce; - podaje przykłady praw posiadanych przez grupy mniejszościowe w Polsce; - podaje przykłady negatywnego i 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia współczesne koncepcje narodu; - wymienia cechy narodu w koncepcji etniczno-kulturowej i koncepcji politycznej; - wymienia podstawowe koncepcje kształtowania się narodów; - wyjaśnia pojęcia: narodowość i obywatelstwo; - wymienia czynniki narodotwórcze i sprzyjające kształtowaniu się tożsamości narodowej; - wyjaśnia pojęcie: tożsamość narodowa; - wymienia główne postawy jednostki wobec własnej narodowości; - wymienia czynniki utrwalające tożsamość narodową; - wymienia różne typy tożsamości 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - na wybranych przykładach porównuje odmienne drogi kształtowania się współczesnych narodów; - charakteryzuje czynniki narodotwórcze i sprzyjające kształtowaniu się tożsamości narodowej; - analizuje przepisy Konstytucji RP odnoszące się do narodu polskiego; - porównuje pojęcia: tożsamość narodowa i świadomość narodowa; - wymienia elementy definiujące pojęcie: tożsamość narodowa; - charakteryzuje główne postawy jednostki wobec własnej narodowości; - charakteryzuje czynniki utrwalające tożsamość narodową; - wyjaśnia na czym polega wielowarstwowa tożsamość narodowa; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje spory dotyczące pojęcia naród; - na wybranych przykładach prezentuje problemy dotyczące kształtowania się narodów we współczesnym świecie; - porównuje różne typy tożsamości człowieka; - analizuje problemy związane z kształtowaniem i utrwalaniem tożsamości narodowej; - buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat charakteru polskiej tożsamości narodowej; - analizuje problemy wynikające z wielowarstwowej tożsamości narodowej współczesnych społeczeństw europejskich; - analizuje problemy wynikające z przyjętych w Polsce regulacji prawnych dotyczących grup 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> prezentację, w której przedstawia wielowarstwową tożsamość wybranych współczesnych społeczeństw europejskich; - podejmuje działania służące propagowaniu wiedzy na temat mniejszości narodowych i etnicznych żyjących w Polsce, np. przygotowuje publikację na stronę internetową szkoły; - przygotowuje i przeprowadza debatę na temat

	<p>pozytywnego stosunku Polaków wobec mniejszości narodowych i cudzoziemców;</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje przykłady ksenofobii i rasizmu; - podaje przykłady stereotypów, dotyczących innych narodów, funkcjonujących w społeczeństwie polskim; - wymienia główne przyczyny współczesnych i historycznych fal migracyjnych Polaków; - podaje przykłady państw, w których żyje liczna społeczność polska; - podaje przykłady problemów wynikających ze współczesnych migracji Polaków; - podaje przykłady problemów związanych z funkcjonowaniem imigrantów w społeczeństwie przyjmującym; - podaje przykłady rdzennych grup autochtonicznych żyjących na kontynencie amerykańskim, w Związku Australijskim, oraz w azjatyckiej części Federacji Rosyjskiej. 	<p>człowieka;</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia mniejszości narodowe i etniczne w Polsce [definicja prawna]; - wymienia, obowiązujące w polskim prawie, warunki uznania za mniejszość narodową lub etniczną; - określa status prawny ludności kaszubskiej; - wymienia podstawowe prawa przysługujące grupom mniejszościowym w Polsce; - charakteryzuje wybrane grupy mniejszościowe w Polsce; - wyjaśnia pojęcia: nacjonalizm, szowinizm, rasizm, antysemityzm; - wymienia podstawowe przyczyny i skutki kształtowania się postaw ksenofobicznych, szowinistycznych i rasistowskich; - uzasadnia konieczność przeciwdziałania ksenofobii, rasizmowi i szowinizmowi; - podaje przykłady negatywnych i pozytywnych stereotypów, dotyczących innych narodów, funkcjonujących w społeczeństwie polskim; - wyjaśnia pojęcia: diaspora i Polonia, repatriacja; - uzasadnia konieczność podejmowanej współcześnie repatriacji ludności pochodzenia polskiego; - podaje przykłady praw przysługujących ludności pochodzenia polskiego wynikających z Ustawy o Karcie Polaka; 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje różnice pomiędzy socjologiczną a prawną definicją grup mniejszościowych w Polsce; - podaje różnice pomiędzy mniejszością narodową i etniczną w Polsce; - charakteryzuje wszystkie mniejszości narodowe i etniczne w Polsce; - analizuje przepisy Konstytucji RP odnoszące się do problemu mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce; - ocenia stan przestrzegania praw mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce; - wyjaśnia różnice pomiędzy pojęciami: nacjonalizm, szowinizm, rasizm; - wyjaśnia wpływ stereotypów na postawy Polaków wobec osób innej narodowości; - podaje sposoby przeciwdziałania szowinizmowi, rasizmowi i ksenofobii; - analizuje historyczne i współczesne przyczyny powstawania diaspory polskiej; - charakteryzuje liczebność i rozmieszczenie współczesnej diaspory polskiej; - charakteryzuje różne formy aktywności diaspory polskiej utrwalające polską tożsamość narodową; - omawia zasady procedury repatriacyjnej; - wymienia formy wsparcia repatriantów przez państwo polskie; 	<p>mniejszościowych, np. problem statusu prawnego Ślązaków;</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje normy prawa międzynarodowego gwarantujące ochronę praw mniejszości; - porównuje system ochrony praw mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce i wybranych państwach europejskich, np. w Niemczech; - buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat sensowności ochrony praw mniejszości narodowych przez współczesne państwa demokratyczne; - dokonuje krytycznej analizy sposobów przeciwdziałania szowinizmowi, rasizmowi i ksenofobii; - analizuje przyczyny sympatii i antypatii Polaków do wybranych narodów; - buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat stosunku Polaków do osób innej narodowości; - porównuje przepisy Ustawy o Karcie Polaka i Ustawy o repatriacji; - ocenia politykę państwa polskiego, której wyrazem jest Ustawa o Karcie Polaka i Ustawa o repatriacji; - buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji: Tożsamość polska za granicą – problem czy atut?; - porównuje wybrane modele polityki narodowościowej 	<p>stosunku Polaków do osób innej narodowości;</p> <ul style="list-style-type: none"> - przygotowuje ankietę, oraz wizualizuje i analizuje jej wyniki, dotyczącą stosunku swoich rówieśników do osób innej narodowości;
--	---	--	--	--	--

		<ul style="list-style-type: none"> - wymienia formy aktywności diaspory polskiej utrwalające polską tożsamość narodową; - wyjaśnia pojęcie: asymilacja i akulturacja; - wymienia etapy /formy przystosowania się imigrantów do życia w społeczeństwie przyjmującym [separacja, adaptacja, integracja, asymilacja]; - charakteryzuje wybrana formę przystosowania się imigrantów do życia w społeczeństwie przyjmującym; - charakteryzuje wybraną rdzenną grupę autochtoniczną żyjącą na kontynencie amerykańskim, w Związku Australijskim, oraz w azjatyckiej części Federacji Rosyjskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje różne formy przystosowania się imigrantów do życia w społeczeństwie przyjmującym [separacja, adaptacja, integracja, asymilacja]; - charakteryzuje wybrane modele polityki narodowościowej; - charakteryzuje wpływ polityki państwa na proces akulturacji i asymilacji grup mniejszościowych; - charakteryzuje przyczyny i skutki problemów z przystosowaniem się imigrantów do życia w społeczeństwie przyjmującym. 	<p>współczesnych państw;</p> <ul style="list-style-type: none"> - dokonuje krytycznej analizy polityki wybranych państw wobec rdzennych grup autochtonicznych w kontekście historycznym i współczesnym. 	
--	--	---	--	--	--